

سوآپ گاز روسیه خط صلح را فعال می‌کند | تحولات جهانی زیر سایه گاز

در روزهای اخیر برخی رسانه‌ها با استناد به اظهارات وزیر مشاور نفت پاکستان، از «نه» پاکستان به گاز ایران نوشتند. درحالی‌که قرارداد گازی ایران و پاکستان یک قرارداد الزام‌آور و حتی از نوع «بگیر یا پرداز» است. یعنی اگر پاکستان گاز ایران را تحویل نگیرد، باید پول آن را پرداخت کند. البته گفته می‌شود در اجرای این بند، یک مانع وجود دارد.

به گزارش مشعل نیوز؛ دولت قبل خط لوله را در ۱۰۰ کیلومتری مرز پاکستان رها کرد و به خاطر نرسیدن خط به نقطه صفر مرزی، امکان طرح شکایت را از ایران سلب کرد؛ اما اکنون شنیده می‌شود تکمیل این خط در دستور کار است و حتی در این خصوص وزیر نفت به‌صورت تلفنی با معاون نخست‌وزیر روسیه و وزیر مشاور نفت پاکستان گفت‌وگو کرد. علت این مذاکرات دوجانبه میان سه مقام ایران، روسیه و پاکستان این است که ایران می‌خواهد گاز روسیه را یا بخرد یا سوآپ کند و با استفاده از این ظرفیت صادرات گاز به پاکستان را فراهم کند. روسیه اعلام کرده در این همکاری، خط لوله در بخش پاکستان را که حتی یک کیلومتر آن ساخته نشده، احداث و امنیت خط را نیز تامین می‌کند.

در همین حال، پاکستان نیز که با بحران شدید انرژی و سرکوب تقاضا مواجه است، بخشی از نیاز خود را از این محل تامین می‌کند. از این

رو، این ادعای «نه پاکستان به گاز ایران» رد می‌شود؛ ادعایی که در پروپاگاندای رسانه‌ای پاکستان مطرح و از سوی رسانه‌های مخالف تقویت شد. روزنامه پاکستانی اکسپرس تریبون اخیراً به نقل از مصدق مسعود ملک، وزیر مشاور امور نفت پاکستان، عنوان کرد: «دولت پاکستان برای غلبه بر بحران گازی خود، تمایلی به خرید گاز از ایران ندارد و از تحریم‌های غربی می‌ترسد، اما به جای آن آماده است خط لوله «تاپی» را ادامه دهد.» ادعایی که بیشتر کاربرد سیاسی دارد تا عملیاتی و اقتصادی.

روابط گازی ایران و روسیه و استراتژی مطلوب پاکستان

با نگاهی به تحولات اخیر ژئوپلیتیکی می‌توان عنوان کرد مسیر توسعه اقتصادی دنیا اکنون به سمت آسیای مرکزی و جنوب آسیاست و در این میان هند مهم‌ترین پازل توسعه اقتصادی در بین کشورهای دنیاست. اما مهم‌ترین نکته در بحث توسعه اقتصادی هند، عدم دسترسی مناسب به منابع گازی است. برخلاف گاز، هند برای تامین نفت‌خام خود با عقد قراردادهای متنوع با روسیه و ایران، در حال جایگزینی نفت کشورهای حاشیه خلیج فارس با این دو کشور است.

صنعت گاز به دلیل هزینه بالای ال‌ان‌جی و فشرده‌سازی آن، به سمت استفاده از خط لوله رفته است. با وجود این، کشورهای دارای گاز مازاد در وضع فعلی، تنها دو کشور ترکمنستان به میزان محدود و روسیه به میزان قابل‌توجه هستند و همین موضوع سبب شده گاز این دو کشور، چشم هندی‌ها را بگیرد. هندی‌ها به‌کرات تمایل خود به راه‌اندازی دو خط لوله مهم گازی از جمله خط لوله «صلح» (ایران - پاکستان - هند) و خط لوله «تاپی» (ترکمنستان - افغانستان - پاکستان - هند) را نشان داده‌اند و در این زمینه نیز ایران و روسیه در قراردادهای مختلفی، تمایل خود به راه‌اندازی خط لوله صلح در سریع‌ترین زمان ممکن را اعلام کرده‌اند.

همکاری‌های جدید چین و هند با روسیه در زمینه انرژی به حدی بالاست که این دو کشور زیر بار تحریم‌های غرب علیه مسکو نرفتند و همین موضوع سبب شده است روسیه به فکر سوآپ گاز خود از طریق خط لوله صادراتی ایران به پاکستان و هند باشد. خط لوله «تاپی» سرگذشتی بسیار عجیب دارد و با تغییرات بسیار زیاد حکمرانی در افغانستان با مانع جدی ناامنی روبه‌روست. این پروژه از سال ۱۹۹۷ به این سمت در حال راه‌اندازی بوده، اما هنوز به اتمام نرسیده است. نکته بسیار مهم در این زمینه عدم ثبات سیاسی در تکمیل این خط است که با

وجود اعلام رسمی روسیه برای راه‌اندازی این خط، اما تمرکز اصلی روسیه بر سوآپ گاز خود از طریق ایران و خط لوله صلح است.

نکته بسیار مهم در زمینه راه‌اندازی خط لوله صلح در بخش ایرانی از سوی ایران و در بخش پاکستانی توسط روسیه این است که کامل شدن این خط لوله سبب فعال شدن قرارداد بین ایران و پاکستان خواهد شد. از طرف دیگر، ایران طبق قرارداد قبلی با پاکستان امکان صادرات گاز خود را دارد و در صورت تکمیل خط لوله گاز در سمت ایران تا مرز پاکستان و امتناع پاکستان از دریافت گاز تحویلی ایران در مرز خود، طبق قرارداد جریمه خواهد شد، اما در صورت ورود روسیه به این توافق و اضافه شدن مساله سوآپ گاز این کشور، روسیه نیز ذی‌نفع اجرا خواهد شد.

با توجه به بحران امنیتی افغانستان و تضعیف زیرساخت ال‌ان‌جی روسیه با خروج شرکت‌های اروپایی و اولویت این کشور برای صادرات به شرق آسیا، درمجموع بعید به نظر می‌رسد که در کوتاه‌مدت سناریوهای رقیب و موازی خط لوله صلح بتوانند جای این خط لوله مهم و استراتژیک را بگیرند. بدین شکل با برقراری سوآپ گازی روسیه، ظرفیت مهم خط لوله صلح توسط ایران و روسیه به بهره‌برداری خواهد رسید و به این ترتیب ایران به بازار مهم کشورهای جنوب شرقی خود دسترسی پیدا خواهد کرد. هند نیز در این زمینه همراهی خواهد کرد. ایران به مسیر اصلی عبور گاز خود و روسیه به پاکستان و هند تبدیل خواهد شد و ورود روسیه به تکمیل این خط و تبدیل شدن ایران به هاب توزیع گاز منطقه، کمک بسزایی خواهد کرد.

هر نوع همکاری برای فروش گاز مازاد روسیه به نفع ایران خواهد بود

سعید میرترابی، کارشناس انرژی، در خصوص مزایای سوآپ یا خرید گاز روسیه و بازصادرات آن تصریح می‌کند: هر دو روش می‌توانند برای ما منفعت داشته باشند و اینکه کدام یک سودش بیشتر است، به قراردادی که منعقد می‌کنیم، بستگی دارد. باید بینیم مدل قرارداد چگونه است و قیمت‌ها چگونه می‌شوند، با توجه به این فاکتورها میزان منفعت این سیاست‌ها مشخص می‌شود. وقتی میدان گازی توسعه می‌یابد باید برداشت با توجه به ضریب مشخمشده به لحاظ فنی انجام شود تا راندمان میدان گازی پایین نیاید. بنابراین روسیه که تا الان جزو مهم‌ترین تولیدکنندگان و صادرکنندگان گاز در جهان بوده و به لحاظ

فروش به مشکل خورده است، باید مشتری‌های پایدار پیدا کند. ایران در هر دو روش سوآپ یا خرید گاز روسیه می‌تواند با این کشور همکاری کند. هر دوی اینها به نفع ما خواهد بود.

او ادامه می‌دهد: با توجه به شرایط اضطراری که برای روسیه پیش آمده است اگر بتوانیم با قیمت معقولی گاز را از این کشور بخریم و با قیمت بالاتری به دیگران بفروشیم، منافع ما تامین می‌شود. سوآپ نیز با توجه به قراردادی که با کشور گیرنده گاز منعقد می‌کنیم می‌تواند برایمان منفعت داشته باشد. به‌طورکلی، اگر ما سوآپ‌کننده باشیم، تقویت موقعیت کشور را در تامین انرژی موردنیاز منطقه خواهیم داشت و از این لحاظ به نفع ما خواهد بود.

ایران ظرفیت تبدیل شدن به هاب انرژی منطقه را با گاز مازاد روسیه دارد

مصطفی نخعی، عضو کمیسیون انرژی مجلس، هم در این زمینه اظهار می‌کند: ایران و روسیه، جزو دارندگان بزرگ ذخایر گازی دنیا هستند. بنابراین هر چه همکاری دو کشور افزایش یابد، یقیناً در کنترل بازار گاز که می‌تواند تامین‌کننده منافع مشترک دارنده گاز باشد، تاثیرگذار خواهد بود. مجمع کشورهای صادرکننده گاز (جی‌ئی‌سی‌اف) با همین نیت راه‌اندازی شد و همکاری‌های نسبتاً خوبی هم بعضاً بین اعضا شکل گرفت؛ اما این همکاری‌ها بیشتر جنبه تجاری داشت. عضو کمیسیون انرژی مجلس بیان می‌کند: بخشی از دلایل بستن قرارداد گازی ایران و روسیه، به علت جنگ روسیه و اوکراین و تحریم‌های غرب بود. ما هم همیشه در شرایط سخت تحریمی خصوصاً در حوزه انرژی قرار داشتیم؛ لذا تحریم‌ها روس‌ها را به سمت ایران سوق داد تا از تجربیاتی که ایران در طی سال‌های گذشته به دست آورده، استفاده کنند. جمهوری اسلامی ایران تجربیات خوبی در زمان تحریم‌ها به دست آورده است، بنابراین اگر زمانی هم برجام به نتیجه رسید و ارتباطات ایران با دنیا عادی شد، این تجربیات را باید در جایی ثبت کنیم. او ادامه می‌دهد: همکاری گازی با روسیه از نظر سیاسی هم اهمیت فوق‌العاده‌ای برای ایران و روسیه دارد و پیامی به کشورهای غربی است که این دو کشور برای پیگیری منافع و مشکلات یکدیگر قاطعانه عمل می‌کنند.